כמים חיים

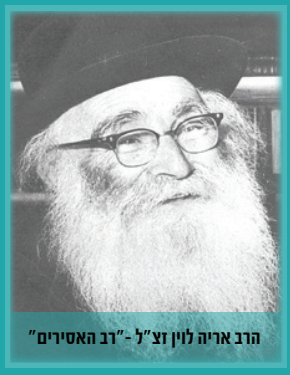
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת כי תצא

י"ד אלול תשע"ט

גליון מספר 139

דרך חיים

הפרשה מתחילה ביציאה למלחמה "על אויבך", וכפי שהודגש בפרשה הקודמת בדבריו של הכהן משוח מלחמה "ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם" (דברים כ ג). ומסביר רש"י על פי דברי חז"ל ""על איביכם" - אין אלו אחיכם שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל... על אויביכם אתם הולכים לפיכך התחזקו למלחמה".

מפתיחת דבריו של הכהן המשיח "שמע ישראל" למדו חז"ל שיש כאן רמז לקריאת "שמע": "אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם". והדברים מפליאים, שהרי אנו יודעים שאדם שחושש מעבירה קלה שבידו, כגון שדיבר בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש, לא היה יוצא למלחמה. חיילי ישראל היוצאים לקרב היו אנשים צדיקים ומקודשים, וכיצד שייך לומר שהיה בידם רק מצות שמע ישראל?

ניתן לתרץ בדרך אחת שקריאת שמע יש בה משום מצות לימוד תורה, כלשון הגמרא (מנחות צט ב): "א"ר אמי מדבריו של ר' יוסי נלמוד אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצות "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך". אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי אפילו לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ". כלומר מצות קריאת שמע היא סימן ללימוד תורה ערב ובוקר, ואף אם אותם לוחמים צדיקים גדולים מתוך עסקם במלחמה הרי שאין בידם מצות לימוד תורה לעתים, ובכל זאת מכח הקפדתם על קריאת שמע די בזה לעניין מעלת לימוד תורה.

אך ניתן להבין בדרך נוספת, מצות קריאת שמע באה לעורר בליבנו את יחוד ה', שהקב"ה הוא אחד, כרמוז באות א', בז' רקיעים והארץ- כרמוז בח', וד' צידי השמיים. בכך אנו מכירים שהכל מונהג על פי הקב"ה, וממילא אמונה זו היא הנותנת תוכן ומשמעות לכל מה שאנו עושים ופועלים כבניו. אותם לוחמים אשר מדקדקים במצוה קלה כבחמורה זקוקים שיהיה תוכן ומשמעות למלחמתם, על מה הם באים להילחם- לשם כך בא הכהן המשיח לומר "שמע ישראל" אנו נלחמים על אחדות ה' בעולם. רק במלחמה על אויבינו יש משום מלחמה למען אחדות ה', אך חלילה במלחמה בינינו יש את ההיפך הגמור - כביכול פירוד בשכינתו.

שבת שלום ומבורך

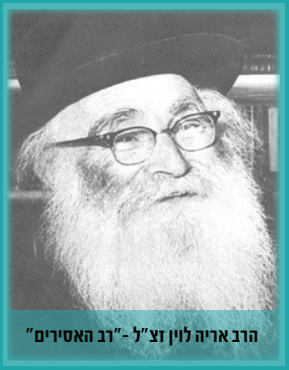
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

במשך למעלה מששים שנה לא החסיר ר' אריה אף יום אחד מלהשכים ולהתפלל תפילת ותיקין עם עלות השחר, כמנהג הגר"א. כזה היה מנהגו אף כשמצב בריאותו נתערער. מצוה זו קיים במסירות נפש גם בלילות העוצר שהיה על ירושלים.

בלכתו לבית הכנסת היה מקפיד להקדים שלום לכל הנקלע בדרכו. ביותר היהמקפיד לברך באשמורת הבוֹקר את מנקי הרחובות שאף הם היו משכימי קום מדי בוקר.

והסביר לי את מנהגו: "מחבב אני את מנקי הרחובות, צא וראה, בשעה שאנשים נמים את שנתם מטריחים הם את עצמם לכבד את שוקי ירושלים ונהנים מיגיע כפיהם. מלאכתם אינה נכבדה, כבוד אין הם נוחלין, משכורתם זעומה - ואף על פי כן מקפידים הם לעשות מלאכתם נאמנה!".

(איש צדיק היה עמוד 66)

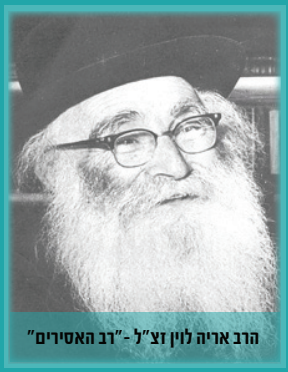
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אחר חזרת הש"ץ אנו אומרים תחנון. ראשית יש לדעת שלכתחילה תחנון צריך להיאמר בלא הפסקה מתפילת הלחש, ולכן יש להימנע עד כמה שאפשר מלדבר קודם אמירתו, ואם דיבר אין תחננונו נשמע כל כך במרומים.

אמירת התחנון מתחילה בוידוי על פי סדר הא"ב, לאחריו אומרים "אל ארך אפים" וי"ג מידות. י"ג מידות נאמרות אך ורק במניין, ואדם שמתפלל ביחידות לכתחילה אינו אומרן או שאומרן עם טעמים כדרך הקורא בתורה. לכן, אדם שנמצא באמצע אמירת הוידוי והתחילו הציבור לומר י"ג מידות, פוסק המתפלל ומצטרף עימם, כדרך שמצטרף עם הציבור בשעה שאומרים קדושה. יש לציין כי לדעת הגר"א אין אומרים וידוי וי"ג מידות, וכך גם נוהגים המתפללים בנוסח אשכנז בתפילת מנחה.

אחר אמירת י"ג מידות נופלים הציבור אפיים. למנהג בני עדות המזרח אומרים את פרק כ"ה בתהלים בישיבה, משום שחששו ליפול אפיים באופן מעשי בשל מעלתה והדקדוק שצריך להיעשות בה. גם בני אשכנז אינם נופלים אפיים ממש אלא יושבים ועוטפים ראשם בידם ואומרים פרק ו' בתהלים. ויש להקפיד שיהיה דבר שיחצוץ בין פניו לידו על מנת שלא ייחשב כמשתחווה על רצפת אבנים, ועוד משום רמז שכתוב "ותהי עוונותם על עצמותם", שהעוונות כתובים על העצמות ואיננו רוצים לעורר עלינו קטרוג בשעת נפילת אפיים. ומה שיש גדולי ישראל שנפלו אפיים בלא חציצה הוא כנראה משום שידעו שאין בידם עוונות. נופלים אפיים על שמאלו, אך בשעת תפילת שחרית שתפילין כרוכות בזרועו נופלים על יד ימינו.

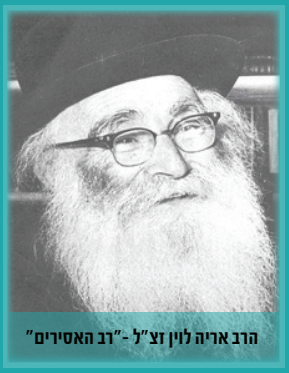

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | כיצד יש לנהוג כשהשליח-ציבור התחיל בטעות לומר קדיש במקום תחנון?

תשובה | לא חוזרים ואומרים תחנון, משום שכבר התחיל החזן לומר את הקדיש והציבור אנו אמן, וכך פסק מרן החזו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' רכ"ה). וכך הוא גם עפ"י חכמי האמת, משום שע"י הקדיש עברו כבר לעולם אחר.

שאלה | בשטיבלאך יש בכל יום הרבה מאוד חתנים, מה יש לעשות בעניין אמירת תחנון?

תשובה | נקדים את דברי מרן השו"ע (סי' קל"א) שכשיש בבית הכנסת יום מילה, אפילו שבעלי השמחה-בעלי הברית אינם נמצאים, פטורים כל המתפללים מלומר תחנון. והכה"ח וכל האחרונים האריכו שאין הבדל בין המניין הראשון, השני והשלישי, וכולם פטורים בעקבות הברית שתהיה. וכמו שהאריכו בעל הצי"א ומרן ביבי"א שכך מנהג העולם, ושגם אלה שאין להם קשר כלל לברית פטורים מאמירת תחנון. משום שאי אמירת התחנון לא נובעת רק בגלל השמחה אלא גם בגלל בואו של אליהו הנביא לעיר. ולכן באמת בזמן לא היו אומרים תחנון בכל העיר אם הייתה ברית מילה בעיר באותו היום. ובנפילת אפיים שומעין להקל (שע"ת).

ובעל בצל החכמה (ח"ד סי' קמ"ו) ומרן רבי חיים קנייבסקי (סוף ס' אשי ישראל) מקילים שלא לומר תחנון בתפילת שחרית אף אם הברית תתקיים רק בזמן תפילת מנחה. אם כן אתינן לדינא לגבי קודם הברית. אולם לאחר שנסתיימה הברית ועדיין יש באותו בית כנסת מניינים, לדעת מרן בעל השבה"ל (ח"ח סי' כ"ד) ורבי חיים קנייבסקי (שם) אם הלכו בעלי השמחה אין מקום להקל כלל ויש לומר תחנון. אולם פסק רבי משה הלברשטאם (דברי משה ח"א סי' ג') בשם הרבי מסטמאר זי"ע שבכל אותו היום מכוח קדושת המילה המקום נפטר מדין וממילא מאמירת תחנון, וכן כתב מרן היבי"א (ח"ג סי' י"ב).

אולם כל זה אמור דווקא באותו המקום ששם תתקיים ברית המילה, אבל החדרים האחרים אינם קשורים לשמחה זו. ולכן בשטיבלאך כל האמור הוא דווקא על אותו החדר ולא על החדרים הסמוכים. אבל העזרת נשים והפרוזדור (אם אין שם ספר-תורה) נגררים אחר בית הכנסת ששם יש את השמחה.